

UNITAT DIDÀCTICA PRIMARIA

TERCER CICLE

Maria Aurèlia
Capmany

*Maria Aurèlia
Capmany*

Maria Aurèlia Capmany

© Llegat Vidal-Capmany, Arxiu URV

Al seu pis de la Rambla de Catalunya. Barcelona. 1962.

Maria Aurèlia Capmany i Farnés va ser una dona excepcional: escriptora, mestra, actriu i dramaturga, política.... Sempre va lluitar a favor de la llibertat de totes les persones i en especial per la igualtat de les dones. Va obtenir diversos premis i reconeixements. Fou una dona important en el seu temps, i, sens dubte, una de les escriptores i intel·lectuals en la nostra llengua més important del segle xx.

100
Maria Aurèlia
Capmany

L'any 2018 commemorem el centenari del seu naixement.

De Maria Aurèlia Capmany:

Maria Aurèlia Capmany va nèixer a Barcelona l'any 1918. Sa mare, Maria Farrés, era una gran lectora i durant un temps es va dedicar a fer classes de taquigrafia. El seu pare, Aureli, fou cisteller de jove però s'hi va dedicar a estudiar el folklore, és a dir, cançons, danses i rondalles populars, la seua gran passió.

Maria Aurèlia no era una bona estudiant perquè, encara que havia après a llegir de menuda, no s'hi fixava gaire en la manera que estaven escrites les paraules. Va suspendre diverses vegades l'examen d'ingrés a batxiller fins que als 14 anys entrà a l'Institut-Escola de la Generalitat de Catalunya l'any 1932. Al mateix temps estudiava formació professional per aprendre a gravar vidre, ofici al qual es va dedicar quan acabà la guerra per pagar-se els estudis.

Després de la Guerra Civil es va llicenciar en Filosofia i es va dedicar a l'ensenyament: feia classes de grec, alemany i filosofia, també teatre i altres moltes coses, als instituts Isaac Albéniz i Isabel de Villena de Badalona.

Va escriure la seua primera novel·la l'any 1947, *Necessitem morir*, durant els trajectes que feia en tramvia de Barcelona a Badalona per anar a treballar. Des d'eixe moment, no va parar d'escriure: més de 60 llibres i de quasi tots els gèneres literaris: novel·les, contes, poesia, teatre, assaig, articles de premsa i llibres de memòries. També traduïa i féia d'actriu i de guionista en programes de televisió i de ràdio. Va fundar, en 1960, l'Escola d'Art dramàtic Adrià Gual, en companyia de Ricard Salvat.

Al mateix temps es va convertir en una activista a favor de la llibertat de les persones i la igualtat de les dones. El seu compromís la va portar, l'any 1975, a la militància política i fou regidora de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona (1983-1987) i, fins a la seua mort, el 1991, responsable de l'àrea de publicacions del mateix Ajuntament.

1. POSA'T A PROVA.

1. Si teniu accés a un ordinador, podeu provar amb aquest [kahoot](#) o contestar de manera individual les qüestions següents:

1. On va nàixer Maria Aurèlia Capmany?

Barcelona Badalona València

2. En quin any?

1961 1918 1894 1998

3. Els seu pare era...

Violoncelista

Mestre

Cisteller

Folklorista

La seua mare, Maria, fou...

professora de taquigrafia

mestressa

venedora

locutora de ràdio

4. A quina edat va entrar a l'Institut-Escola?

17 anys 11 anys 14 anys 19 anys

L'Institut-escola fou una institució que es va crear l'any 1932 durant la II República, amb mètodes educatius basats en les actituds més que no en els exàmens.

Tu què creus?

veritat

fals

5. Maria Aurèlia estudiava Batxiller però també realitzava estudis professionals de:

Gravació de vidre Mecànica Enquadernació Biblioteconomia

6. Maria Aurèlia va estudiar la carrera de:

Filologia Art dramàtic Magisteri Filosofia

7. Per poder estudiar va haver de mantenir-se treballant com a:

Actriu Gravadora de vidre Cuinera Bibliotecària

8. Des de l'any 1944 i fins al 1956, va fer classes, a l'Institut Albéniz de Badalona, de:

grec, alemany i francès

grec, alemany i filosofia

alemany, català i filosofia

francès, alemany i filosofia

Capmany en una representació teatral del seu grup d'alumnes. Arxiu Espai Betúlia (tots els drets reservats)

9. Mentre treballava a dos instituts (Isabel de Villena i Albéniz de Badalona), M. Aurèlia va fundar l'escola d'Art Dramàtic Adrià Gual amb:

Frederic Roda Joan Brossa Salvador Espriu Ricard Salvat

10. Va ser regidora de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona durant

1983-1987

1976-1987

1963-1983

1983-1991

2. Sembla que s'han desordenat aquestes fotografies de l'àlbum de fotos de Maria Aurèlia tret de <http://cultura.gencat.cat/ca/anymariaaureliacapmany/inici/>. Ordena-les per ordre cronològic perquè tornen a estar al seu lloc. Només has de posar el número d'ordre en el quadre que corresponga:

M. Aurèlia amb el seu iaio i el seu germà.

Amb la seua gata Melisenda.

Amb el pare, la mare i el seu germà, Jordi.

Com a regidora de Publicacions i edicions.

En una excursió a Múrcia.

D'excursió amb les seues alumnes.

M. Aurèlia Capmany actriu a "Ronda de mort a Sinera".

Maria Aurèlia i el seu pare.

3. Ací tens alguns títols de llibres de Maria Aurèlia Capmany amb un breu resum de l'argument. Si necessites més informació, demana ajuda per buscar-la.

Adaptació per a teatre de la novel·la de Joanot Martorell *Tirant lo Blanc, el cavaller*.

Fusió del mite d'Antígona amb la història d'Àngela Davis, professora de Filosofia i activista afroamericana actual.

Macià inicia un viatge perillós, sense armes en un món revoltat, per trobar els seus germans i conèixer l'enigmàtica reina d'Hongria i el seu terrible malefici.

- Pel títol, quin llibre t'agradaria llegir? _____
- Per què? _____
- Saps el nom dels protagonistes: Joanot, Àngela i Macià. Imagina per un moment que tots tres es troben. Escriu la situació i el diàleg imaginari a la teua llibreta.
- Posa-li un títol i dibuixa la portada.

4. Organitza les paraules i coneixeràs el nom de cinc obres més de l'autora:

- no transparent. cel El és: _____ (1948)
- Un morts. lloc els entre: _____ (1967)
- dames Aquelles temps. d'altres: _____ (1990)
- l'escorpi. L'Ombra de: _____ (1971)
- dona. sóc una jo Felçment,: _____ (1969)

2. LLEGIM MARIA AURÈLIA

- Llegiu aquest fragment adaptat d'Àngela i els vuit mil policies. En aquest conte l'autora ens situa en un temps futur en el qual una iaia conta una "història de por", un mite, a la seua neta.
 - Abans de començar, però, parlem un moment:
 - Coneixeu alguna història de por? Qui us l'ha contada?
 - I algun personatge mitològic? Segur que sí... penseu-ne.
 - Inventeu entre tota la classe una història de por. Seieu en cercle i una persona dirà la primera frase del conte (per exemple, "Hi ha havia una vegada..."), tot seguit el company o la companya del costat dirà la segona i en acabar altra persona la tercera... i així fins acabar-lo.
 - Tornem al conte de Maria Aurèlia Capmany. Fem una predicció: De què pot tractar aquesta història? Potser una història de por o policíaca? Per què ho penseu?
- Ara, sí: a llegir.

"(El pare i la mare) van quedar silenciosos. A través de la paret transparent veien l'àvia amb l'acostumada pipa als dits i la néta, asseguda de través a la butaca de cuir (...) escoltava amb una satisfacció tan visible que feia enveja. La veu de l'àvia, una veu ben timbrada de persona acostumada a dirigir-se a un ampli auditori, arribava diàfana.

"Àngela era jove. Creont, el dictador, havia fet clavar a totes les parets de totes les ciutats del regne un cartell on tothom podia llegir quant amidava, quant pesava, quants anys tenia Àngela. I el color dels seus ulls i de la seva pell, negra i jove. Amb

lletres grosses el cartell deia: ARMADA I PERILLOSA.

La van detenir un dimarts d'octubre, a una antiga ciutat immensa, com eren en aquest temps les ciutats, i que tenia una història tèrbola i per mal nom li deien York, i alguns li deien Nova York, en record d'una altra ciutat més antiga encara.

Quan la van detenir, Àngela no duia armes, ni va oferir cap resistència, només va girar el cap amb expressió d'enuig. No era cert, doncs, que anés armada, però sí que ho era, de perillosa. Creont tenia por de la intel·ligència d'Àngela, de la seva bellesa alta i serena i per això va manar que vuit mil policies guardessin els camins d'accés al senat dels Prínceps de la Terra.

És per aquesta raó que el mite ha arribat fins a nosaltres amb el títol d'Àngela i vuit mil policies, encara que molts diuen que se n'ha de dir Àngela dels Àngels, perquè Àngela era mestra de la Universitat dels Àngels, on ensenyava Filosofia, on no sols hi explicava el seu pensament, sinó que hi vivia d'acord amb els seus pensaments.

Creont va reunir els seus homes, i els subordinats dels Prínceps de la Terra i els va dir:

— Busqueu l'Àngela allà on sigui. Busqueu-me-la i porteu-me-la viva o morta. Si la podeu atrapar de viu en viu, la tancaré a la presó més profunda, allí on no la vegi la llum, allí on la seva bellesa perdi tota la força. I faré guardar la presó a vuit mil policies i així la seva bellesa ja no existirà perquè ningú no podrà mirar. Jo mano perquè tinc les lleis que jo mateix he fet a favor meu. Els déus m'han concedit tres dons que fonamenten el poder: sóc mascle, sóc blanc, sóc ric. I perquè sóc mascle, ric i blanc sostindré la causa que jo anomenaré ordre. Mai dels mais no permetré que una dona s'atreveixi a desafiar-me.

La veu d'Àngela es va alçar, clara i entenedora.

— Aquestes són les lleis que tu has establert i no són lleis, sinó ames d'injustícia. Mira les meves mans.

Va avançar la palma rosa de de les seves mans bellíssimes.

— Mira les meves mans, Creont –li va dir– mai no he utilitzat cap arma, ni pistola, ni punyal, ni fuet, ni cap dels instruments de tortura que utilitzen els teus Prínceps.

— A la cuina! Va xisclar Creont, com boig, vermell de por i d'ira—. A fregar, com et pertoca! Les dones, a fregar! – i va escopir de ràbia –... No permetré que les dones s'alcin com un ramat lliure. I a tu, a tu et tancaré a la presó més profunda, allà on no arriba la claror del sol, perquè t'has atrevit a desafiar-me.

Àngela va allargar les mans i els vuit mil policies es van posar a córrer atiatos per arribar primer a posar-li les manilles. Uns braçalets esplèndids, brunyits, sobre les mans fines i fosques d'Àngela.

[...]

A l'entorn de la presó hi havia els vuit mil policies sotjant-la. No la podien veure, és cert, confosa amb la negror, només veien el brill de les manilles sobre les mans brunes. Ella, en canvi, descobria trossos de cara blanca (...) aquelles cares blanques, color de iogurt, planes, flàccides, amb una petita ratlla en lloc d'ulls, amb una taca rosada en lloc de boca, amb un regalim de mocs en lloc de nas.

Una veu blanca i pàl·lida, nasal i vocàlica, una veu tova i covarda, va interrogar l'Àngela dels Àngels.

— Àngela, Àngela, t'acusem d'heretgia! Ets heretge i pervertidora. Et passeges pels carrers de les nostres ciutats, mostrant-te bella i negra. (...)

— Sóc bella i negra. I tu ets blanc i lleig, és així, què vols fer-hi?— Va contestar Àngela.

— Què en faràs de la teua bellesa si ningú no et veu?

— Ningú no em veu, però sóc bella i negra.

— Bella i negra! És un crit de revolta.

— Els crits de revolta són veritat; els crits de revolta són els crits de les condicions objectives. La meua bellesa i la meua negror et bufetegen les galtes blanques.

— Ningú no veurà mai la teua bellesa i la teua negror...

— Tothom veurà la veritat: bella i negra, black & beautiful, belle et noire, bella e nera... Perquè tu has fet escampar la meua imatge per tot el món. Tu, lleig i blanc, cara de llet quallada!

— Et tinc a les mans i tu encara t'atreveixes a insultar-me. Pervertida, enemiga de l'ordre, endimoniada. Has pactat amb el mal (...) Insulta, si vols, però no pots defensar-te. Aquí no ressonarà cap solo de trompeta, ni et recitarà ningú les perverses raons de la igualtat dels homes.

[...]

I els vuit mil policies es van arrengrerar al seu voltant i van entonar un cant de victòria (...) Un rera l'altre els feixos de llum es van anar fonent i la bellesa d'Àngela es va disoldre en la foscor de la nit.

(L'àvia acaba ací la història d'Àngela. El pare, darrere la paret transparent, diu a la mare)

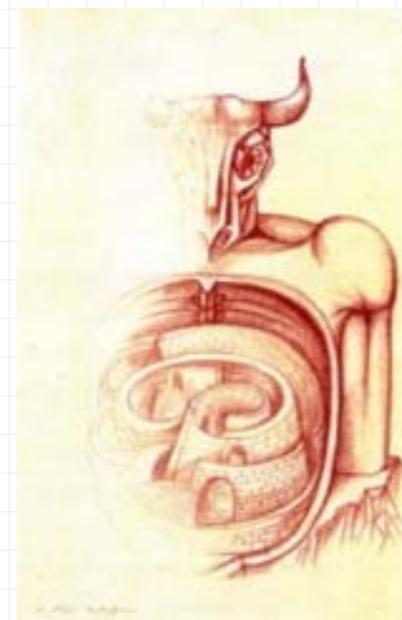
—Ho veus? No m'agrada gens que li conti aquestes històries de por.

—Tanmateix no em negaràs que el mite és bell. Cal entendre'l, és clar, com un mite que és. (...) Car és impossible d'admetre que hi hagué un temps, per salvatge que fos, que es perseguissin uns homes per culpa del color de la seva pell.

— Tanmateix, t'he de dir que no m'agrada que li expliqui el mite d'Àngela dels Àngels. Ni que sigui per recordar el preu que ha costat la llibertat dels homes."

Àngela i els vuit mil policies,
ADAPTACIÓ
MARIA AURÈLIA CAPMANY
Il·lustracions CARMÉ SOLÉ.
Editorial Laia, 1981

3. INVES-TIC-A:

Il·lustració: *El Minotaure i el Laberint*,
André Masson, 1930

Els mites són relats fabulosos que expliquen o donen resposta a interrogants o qüestions importants pels humans; també cerquen donar models d'actuació. Els mites no els creava una sola persona, sinó que eren fruit de tota una societat que expressava el seu pensament a través dels mites. Així, podem dir que expressaven la ideologia d'una societat. Vols conèixer-ne alguns? Busca'n, per exemple:

– *Ariadna i el laberint del minotaure*

– *Prometeu, el lladre del foc.*

– *El cavall de Troia.*

4. PARLEM-NE

- Coneixeu el mite d'Antígona? Diu així, de manera molt resumida:

Il·lustració de Carla DeMello,
IRIS Design Team, Cornell University Library

Etèocles i Polinices són germans d'Antígona i moren en una baralla. El rei Creont, prohibeix el sepulcre de Polinices perquè el considera culpable de l'infortuni d'Etèocles i de Tebes, la ciutat on viuen. Antígona decideix desobeir Creont i donar sepultura a Polinices. Creont la va condemnar a morir tancada en una cova per desobeir les seues lleis. "No vaig nèixer jo per compartir l'odi, sinó l'amor". En el mite d'Antígona s'enfronten dues maneres de veure EL DEURE, per un costat el civil, amb el país i les seues lleis (l'obediència al rei Creont) i per altre costat el familiar i humà (soterrar al germà).

Àngela, per contra, és un personatge ben real.

Àngela Davis és una activista americana defensora dels drets civils. Va ser una de les persones més buscades de l'FBI als anys seixanta i condemnada a pena de mort el 1972. La sentència es va retirar un any després arran d'una intensa mobilització internacional. El 2006 va ser guardonada amb un important premi en reconeixement de la seua lluita per la justícia als Estats Units i al món. Actualment fa conferències sobre drets arreu del món.

5. INVES-TIC-A:

- Què són els drets civils?
Busca o pregunta què signifiquen els conceptes de:
 - Pacifisme
 - Racisme
 - Drets humans
 - Igualtat d'oportunitats
 - Discriminació

- Com heu llegit, Maria Aurèlia Capmany utilitza un mite per contar uns fets reals. Entre totes i tots penseu per què ho fa.
- Considereu que la lluita d'Àngela Davis contra el racisme és important? Coneixeu alguna altra persona que també ho haja fet?
- Feu una llista amb persones o institucions que lluiten o s'hi dediquen a acabar amb les situacions d'injustícia.

6. ESCRIVIM

1. Treballem en grups de dos o tres persones, de manera que entre totes i tots poseu en comú el que sabeu. Si desconexeu alguna cosa, no hi ha problema, pregunteu a la mestra o mestre.
2. Quin significat correspon a cadascuna de les paraules? Busqueu-les al diccionari, si és precís i després escriviu a la vostra llibreta una història breu utilitzant totes les paraules.

Diàfana:

- Nou partidari d'una persona, doctrina, partit...
- Transparent.
- Inèdita.

Heretge:

- Persona que defensa una opinió o creença contrària als principis tinguts per certs.
- Persona viva, astuta.
- Del racisme o que hi té relació.

Enuig:

- Disgust, irritació.
- Escàs. Que no arriba de molt al tant que caldria.
- Estar distret/a. No prestar atenció.

Fuet:

- Objecte o objectes de terra cuita, com olles, cassoles, gerres, etc
- Cordeta fixada a un mànec, amb què hom colpejava els cavalls per fer-los caminar.
- Animal de sèquia.

Xisclar:

- Vociferar, bramar, esvalotar, escridassar-se, escandalitzar.
- Arquejar, vinclar, torçar.
- Ballar amb molta alegria.

4. Al text diu que Creont havia posat "un cartell on tothom podia llegir quant amidava, quant pesava, quants anys tenia Àngela. I el color dels seus ulls", però no ho diu tot. Com te la imagines? Amb el que saps i el que t'imagines, escriu la descripció d'Àngela.
5. Escriu tres característiques que l'autora atribueix a Creont i tres més d'Àngela:

	Creont.	Àngela
		

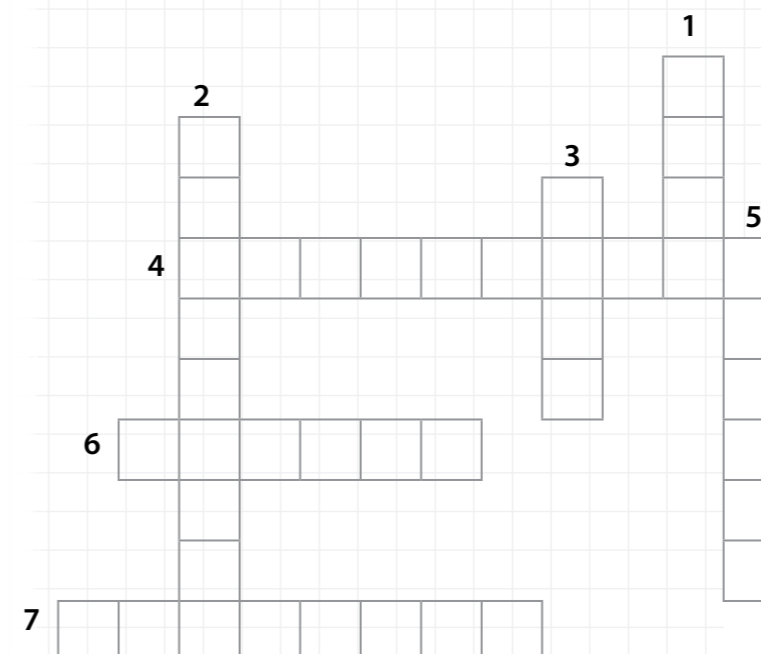

6. S'han complert les "prediccions" que vàreu fer abans de llegir? Penseu-ho en grup però escriviu-ho individualment:

Predicció: Complerta No complerta

Canvia el títol per un altre que penses que siga més clar:

7. Posa't a prova i completa aquests mots encreuats:

Horitzontal

- 4.- Acció contrària a la justícia.
- 6.- Rei de Tebes, tio d'Antígona. Dictador.
- 7.- Filla d'Èdip. Condemnada a mort per soterrar el seu germà.

Vertical

- 1.- Regla d'acció imposada per una autoritat superior.
- 2.- Estat o condició del qui no és esclau.
- 3.- Relat fabulós.
- 5.- Activista americana.

3. Comproveu que ho heu entés i responeu les qüestions següents.

• Qui conta la història?

- La iaia.
- Àngela.
- La neta.

• Qui n'és la protagonista?

- Àngela.
- La nena.
- Els policies

- A què es dedica Àngela? _____
- On viu? _____
- Quins personatges apareixen en la història? _____

7. ESCOLTEM I PARLEM

1. Parleu entre vosaltres sobre el missatge que Maria Aurèlia volia donar. Si en teniu dubtes, pregunteu al vostre mestre o a la vostra mestra. Quan ho tingueu clar, escriviu cadascú al vostre quadern el significat del conte, amb les vostres paraules.

- Creont té por de la intel·ligència d'Àngela. Penseu que una persona intel·ligent pot ser un perill? Per què?
- Què diríeu vosaltres si alguna persona us diguera:

*"Jo mano perquè tinc les lleis que jo mateix he fet a favor meu.
Mai dels mais no permetré que una dona s'atreveixi a desafiar-me."*

- Busqueu un final alternatiu a la història.

8. PENSEM-HI

1. Penseu que hi ha situacions en el món que no són justes? Quines? Com les coneixeu?

Feu una llista de situacions que no considereu justes:

2. Us imagineu un futur on no hi haja diferències entre les persones pel color de la pell, la religió, el gènere...? Quines coses se us ocorren per ajudar a construir eixe futur? Escriviu-les al quadern.

Col·lectivament, trieu-ne una de senzilla, que estiga al vostre abast: recollir signatures, fer un anunci, fer una exposició a l'escola... i amb l'ajuda d'una persona adulta poseu-vos en marxa.

9. INVESTIGUEM

© Llegat Vidal-Capmany. Arxiu URV

M. Aurèlia llegint. Anys 60. Any Capmany

Maria Aurèlia Capmany va fer moltes coses que, per a les dones de mitjans del segle XX eren prou complicades: va estudiar, viatjar, va fundar una escola de teatre amb Ricard Salvat, va fer ràdio, televisió, va participar en política quan va acabar la dictadura de F. Franco... Sempre va defensar la llibertat de totes les persones, però, sobretot, creia en la igualtat entre els homes i les dones. Per això va triar l'Àngela Davis per dedicar-li un conte.

Va ser considerada una dona activa, feminista, intel·ligent i lluitadora.

Ara, en grup de dos o tres, pregunteu a les vostres famílies que us conten com van viure els anys 60, 70 o 80. Recolliu informació i fotografies sobre la manera de viure, com era l'escola, quines cançons escoltaven, com era la televisió, els viatges...

També podeu buscar en internet històries de vida de persones de la segona meitat del s. XX i apuntar les dades que us interessin.

Podeu utilitzar aquesta fitxa o inventar-vos-en una.

Nom:	
Edat:	
Any de naixement:	
Lloc de naixement:	
Estudis:	
Viatges:	
Libre preferit:	
Gustos/Aficions:	
Altres dades interessants:	

10 ESCOLTEM I PARLEM

1. Parleu a classe sobre el resultat de la vostra recerca i amb l'ajuda de la mestra o del mestre, aneu escrivint a la pissarra les aportacions més interessants:

- Penseu que hi havia molta diferència entre la vida dels homes i la de les dones en l'època de les vostres àvies?
- Penseu que hi ha molta diferència entre les seues vides i les vostres?
- Per quina raó?
- Tots i totes penseu el mateix?
- Us ha ajudat el treball a conèixer una mica la vida dels vostres familiars?
- Què heu après?

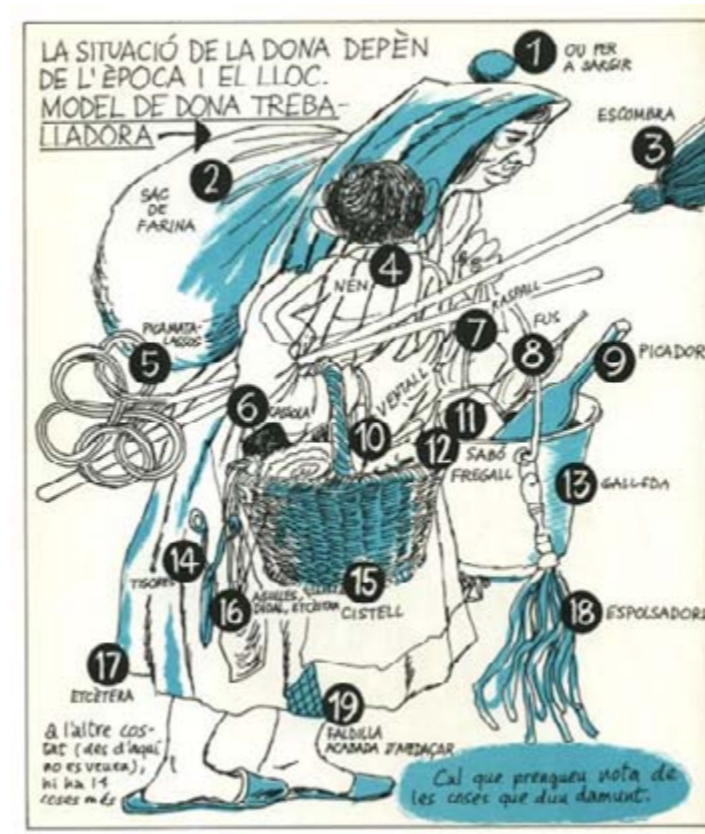

2. Amb les conclusions, elaboreu un mural per compartir-lo amb altres classes. També podeu invitar alguna iaia o iaio perquè us conte com va viure els anys de la posguerra o els inicis de la democràcia, per exemple, com va viure el dia que va votar per primera vegada.

Podeu gravar un vídeo o àudio amb el dispositiu mòbil d'algun membre de la vostra família; amb l'ajuda de la mestra o el mestre organitzeu una sessió per veure totes les entrevistes amb la família... Serà molt emocionant, segur!

3. Per acabar, prepareu una acció conjunta que us permeti compartir el que heu après en aquesta unitat sobre Maria Aurèlia Capmany:

- Representar "Àngela i els vuit mil policies".
- Crear una foto-biografia de Maria Aurèlia Capmany amb alguns dels seus textos. Podeu trobar moltes imatges al web: <http://cultura.gencat.cat/ca/anymariaaureliacapmany/inici/>
- Preparar una antologia amb textos de Capmany que podeu trobar a les biblioteques o a internet, com ara:

De dona, doneta, donota. Il·lustració Avel·lí Artis-Gener. El be negre. Edhasa 1979

Sóc una dona, ja ho veus una dona, sóc una dona i no hi puc fer res. Sóc una dona, res més que una dona no seré mai, no, un carrabiner.

Sóc una dona ben ferma i rodona sóc una dona ja ho deus haver clissat sóc una dona i això és cosa bona, no seré mai un barbut magistrat.

Sóc una dona amb dos pits i una poma sóc una dona amb l'hormona que cal, sóc una dona i això ja no és broma no seré mai capità general.

Sóc una dona i n'estic ben contenta sóc una dona no hi trobo entrebanc sóc una dona i això ja m'orienta: car no seré mai director d'un banc.

Sóc una dona i amb bona harmonia sóc la mestressa del meu propi cos. No seré mai bisbe i tampoc policia cosa que em posa de molt bon humor

Unitat didàctica per Anna Gascon
Maquetació Jordi Soriano

ACCIÓ CULTURAL
DEL PAÍS VALENCIÀ

ACPV - Carrer de Sant Ferran,12 - València 46001 - tel.96 315 77 99 - WWW.ACPV.CAT